

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1937

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
42 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 42
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΝΕΚΡΟΛΟΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει εἰς τὸ Γερμανικὸν κοινὸν πολὺ περισσότερον γνωστὸν παρ' ὅ,τι γενικῶς πιστεύεται. Θὰ διαπιστωθῆ ἡ θέσις αὕτη διὰ μιᾶς πραγματείας, τὴν ὁποίαν ἡ ταπεινότης μου ἀπὸ ἐτῶν παρασκευάζει ἐν σχέσει πρὸς τὸν Σολωμὸν ἐν τῇ Γερμανικῇ Φιλολογίᾳ. Ἐκ τῆς πραγματείας αὐτῆς δημοσιεύω ἐνταῦθα ἀποσπάσματα, ἀναφερόμενα εἰς νεκρολογήματα τοῦ Ἐθνικοῦ Ποιητοῦ, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν βραχὺ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Παρῆλθον ἔκτοτε ὀγδοήκοντα ὀλόκληρα ἔτη. Καὶ ἡ ὀγδοηκοστὴ ἐπέτειος τοῦ θανάτου τοῦ ψάλτου τῆς Ἐλευθερίας — ἡ ὁποία παρῆλθε δυστυχῶς σχεδὸν ἀπαρατήρητος — καθιστᾷ τὰ ἀποσπάσματα αὐτὰ ἐπικαίρα.

Τὸ σπουδαιότερον ἐξ ὄλων τῶν Γερμανικῶν νεκρολογημάτων τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ἡ Βερολιναία « Ἀποθήκη διὰ τὴν Φιλολογίαν τοῦ Ἐξωτερικοῦ » (¹) (τόμ. NB', 1857, ἀριθ. 79 [Πέμπτη 2 Ἰουλίου], σελ. 315). Τὸ νεκρολόγημα τοῦτο ὑπογράφει ὁ συγγραφεὺς ἀπλῶς δι' ἑνός: Κ. Ποῖος κρύπτεται ὑπὸ τὸ στοιχεῖον τοῦτο θὰ λεχθῆ κατωτέρω. Ἄς ἀκολουθήσῃ κατὰ πρῶτον ἡ ἐλευθέρα μετάφρασις τοῦ νεκρολογήματος :

« Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝ ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΟΜΗΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Τὴν 9ην (21ην) Φεβρουαρίου 1857 ἀπέθανεν εἰς τὴν Κέρκυραν ὁ κόμης Διονύσιος Σολωμὸς. Σχετικῶς πρὸς τὴν νεοελληνικὴν Μοῦσαν τάσσεται ὁ Διονύσιος Σολωμὸς ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ εἰς τὴν τάξιν τῶν πρώτων ἐθνικῶν τῆς Ἑλλάδος ποιητῶν. Εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων ὁ θάνατος τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ προεκάλεσε βαθεῖαν λύπην, ἀνάμικτον μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης, τοῦθ' ὅπερ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἠσθάνθη πάλιν, ἀφ' ὅτου ὁ Βύρων ἀπέθανεν ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ Μεσολογίου (19 Ἀπριλίου 1824). Καθ' ὅλην τὴν

Ἑλλάδα πρὸ ὀλίγου ἐμνημονεύθη ἐκ νέου ἡ δύσμοιρος ἐκεῖνη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ κατηραμένη εἶδησις « ὁ μέγας ἄνθρωπος ἀπέθανε » διέτρεξε τὰ διὰ τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν τρυπημένα περιτειχίσματα τῆς ἠρωϊκῆς πόλεως καὶ ἔθλιψε τὰς καρδίας τῶν ἠρώων, οἱ ὁποῖοι πρὸ οὐδενὸς κινδύνου, πρὸ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης εἶχον τρομάξει. Ἀνεμνήσθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ πάλιν ἡμέρας μεγάλων συμφορῶν καὶ πόνων καὶ ἔχυσαν δάκρυα διὰ τὸν ποιητὴν καὶ τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς εἶχε ψάλει.

Ὅτε διεδόθη εἰς τὴν Κέρκυραν ἡ εἶδησις, ὅτι ὁ Σολωμὸς ἀπέθανε, ἡ Ἴόνιος Βουλὴ διέκοψε τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς τὴν ἐπομένην ἐτάφη τὸ λείψανον τοῦ ποιητοῦ μετὰ πάσης ἐπισημότητος, συμμετέχοντος μεγάλως καὶ τοῦ λαοῦ. Ἐξεφωνήθησαν πέντε λόγοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπηκολούθησε δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἐπιτάφιος. Εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος καὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Τουρκίας ὁ πόνος διὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ εἶχε τὸν αὐτὸν ἀντίλαλον ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑπτάνησον διότι οἱ πολιτικῶς χωρισμένοι, ἀλλ' αἰσθηματικῶς καὶ πνευματικῶς ἠνωμένοι Ἕλληνες τῶν διαφόρων χωρῶν μοιράζουσι πεπρωμένα καὶ παθήματα πανταχοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία συμμετέσχε τοῦ ἔθνικοῦ πένθους, ἔδωκεν εἰς τὸν ἐν Κερκύρα Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐντολὴν νὰ ἐκφράσῃ εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ μεταστάντος τὰ θερμὰ συλλυπητήρια τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ὁ κόμης Διονύσιος Σολωμὸς ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1798 εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ κατήγετο ἐκ διακεκριμένης καὶ πλουσίας οἰκογενείας. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε συνήθειαν μετὰ τῶν νέων τῆς Ἑπτανησιακῆς ἀριστοκρατίας ὁ Σολωμὸς μετέβη χάριν σπουδῶν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἐφοίτησεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παβίας. Ἐσπούδασε τὰ Νομικά, ἀλλὰ μετὰ ζήλου ἐξαιρετικοῦ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀρχαίαν κλασσικὴν ὡς καὶ εἰς τὴν Ἰταλικὴν φιλολογογίαν. Ἡ ἑλληνικὴ μάλιστα λογοτεχνία — τὸ ἀπαράμιλλον καὶ ἀπαραίτητον πρότυπον τῆς ἐπιστημονικῆς ἀγωγῆς πάντων τῶν πολιτι-

(¹) «Magazin für die Literatur des Auslandes».

σμένων ἔθνων — ὑπῆρξεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον· κατ' ἐξοχὴν ἐπέσπασε παιδιόθεν τὴν πρόσοχὴν τοῦ Σολωμοῦ· ἔκτοτε μετὰ θέρμης ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὴν Ποίησιν. Πρωιμώτατα λυρικά δοκίμια αὐτοῦ ἦσαν ἤδη μαρτύρια ἀξιολόγου ταλάντου. Ἀλλὰ θὰ εἶχε μείνει ὁ Σολωμὸς εἰς τὰ νεανικά αὐτὰ δοκίμια, γεννήματα φλογερᾶς φαντασίας καὶ παραφόρου αἰσθηματος, ἐὰν τὸ μέγα γεγονός δὲν εἶχε ἀνάγει εἰς τὰ σωθικά του τὸ πῦρ τοῦ ἀληθινοῦ ποιητικοῦ πνεύματος: βραχὺ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τοῦ Σολωμοῦ ἐξ Ἰταλίας εἰς τὴν πατρίδα ἐξεργάγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις τοῦ μεθυστικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὁ ὁποῖος τότε μὲ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν εἶχε γεμίσει ὅλας τὰς εὐγενεῖς ψυχάς, ἔγραψεν ὁ Σολωμὸς κατὰ τὸ ἔτος 1823 τὸν «Ὑμνον τῆς Ἐλευθερίας», ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγον ἐτάχθη εἰς τὰ λαϊκά τραγούδια, εἰς τὰ ἔθνηκα ἔπη τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ «Ὑμνος τῆς Ἐλευθερίας» εἶναι μικρὸν ποίημα ἐξ 158 τετραστίχων στροφῶν. Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο παρέστησεν ὁ ποιητὴς τὴν ἀφυπνισθεῖσαν Ἑλληνικὴν Ἐλευθερίαν νὰ ἐμπνέη τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν, εἰς τὴν Κόρινθον καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγι διὰ θριάμβους, τοὺς ὁποῖους καὶ περιγράφει ὁ ποιητὴς. Ὁ «Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» ἔχει μεταφρασθῆ εἰς πολλὰς γλώσσας (1) καὶ ἀναγνωρισθῆ ὡς ἓν τῶν ἀρίστων λυρικῶν ποιημάτων τῶν νεωτέρων χρόνων· τὸν ἔπαινον τοῦτον ἀξίζει ὁ «Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», διότι περιέχει λαμπράς εἰκόνας, ὑπερόχους σκέψεις, γεννήματα τολμηρᾶς φαντασίας καὶ ὑψηλοῦ οἴστρου. Ἡ γλώσσα τοῦ «Ὑμνου τῆς Ἐλευθερίας» εἶναι ἰδιαιτέρως ἡ τοῦ Ἑπτανησιακοῦ δημοτικοῦ ἰδιώματος καὶ γενικῶς ἡ γλώσσα τοῦ Νεοελληνικοῦ λαοῦ· ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, ὅτι ὁ ὕμνος οὗτος ἠδυνήθη νὰ γίνῃ κτῆμα τοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα, ἀφ' οὗ μουσικῶς συνετέθη, νὰ ψάλλεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅπως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ Ἰλιάς καὶ τὰ ἔπη τοῦ Τυρταίου. Καὶ ὁ Σολωμὸς ὅπως ὅλοι οἱ ἐξέχοντες ποιηταὶ εἶχεν ἰδιοτροπίας· ἦτο μελαγχολικὸς καὶ ἔζη μακρὰν τοῦ κόσμου. Βασιζόμενος εἰς τὰ ποιητικά αὐτοῦ χάρισματα οὐχὶ μόνον δὲν ἦτο ματαιόδοξος καὶ ἐπηρμένος, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠὲ χαριστεῖτο μὲ τὸν θόρυβον, τὸν ὁποῖον τὰ ἔργα του προεκάλουν. Ὡς πρὸς τοῦτο ὁ Σολωμὸς ὑπῆρξεν ὑπερβολικὸς· μάλιστα αἱ λαμπραὶ αὐτοῦ ἐπιτυχίαι, τὰς ὁποίας εἶχε κερδίσει, ὑπῆρξαν ἀφορμὴ, ὥστε ν' ἀποφασίσῃ ἐφ' ὅσον ζῆ νὰ μὴ δημο-

σιεύσῃ ἔργα, τοῦθ' ὅπερ προκειμένου περὶ παντός ἄλλου θὰ ἦτο ἀνήκουστον καὶ ἀνεξήγητον, ἀλλὰ προκειμένου περὶ ἑνὸς ποιητοῦ εὐνόητον. Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ὁ Σολωμὸς μόνον σπανίως παρέβη κατὰ παράκλησιν φίλων. Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω συνέβη μέχρι τοῦδε μόνον μικρὸς ἀριθμὸς ποιημάτων τοῦ Ζακυνθίου ποιητοῦ νὰ ἔχη γίνῃ γνωστὸς εἰς εὐρύτερους κύκλους, τὰ δὲ περισσότερα ἐξ αὐτῶν εὐρίσκονται χειρόγραφα μεταξὺ τῶν καταλοίπων ἐκεῖνου. Ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ, τὰ ὁποῖα ἐκυκλοφόρησαν ζῶντος ἀκόμη αὐτοῦ, οἱ γνώσται τῶν πραγμάτων θαυμάζουν ἰδιαιτέρως τὸ ἀπόσπασμα διεξοδικωτέρου ποιήματος μὲ τὸν τίτλον «ὁ Λάμπρος»· τὸ ποίημα τοῦτο, ὡς φαίνεται, εἶναι ρομαντικὸν κατὰ Βυρῶνιον τρόπον. Ἡ Lady Douglas, ἡ σύζυγος τοῦ λόρδου καὶ ὑπάτου ἀρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων, κατώρθωσε διὰ τῶν θερμῶν ἰκεσιῶν αὐτῆς (1), ὥστε ὁ Σολωμὸς μίαν τῶν ἐξοχωτέρων σκηνῶν τοῦ «Λάμπρου», ἴσως τὴν καλυτέραν αὐτοῦ, νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν δημοσιότητα. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀνέγνωσαν τὴν σκηνὴν αὐτὴν, εἶναι τῆς γνώμης, ὅτι ἤδη τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸν ποιητὴν τὴν ἀθανασίαν.

Ὁ Σολωμὸς ἔγραψε μέγα πλῆθος ποιημάτων, τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὴν ἀβρότητα τοῦ ὕφους καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν ἀρμονίαν. Τὸ λαϊκώτερον ἐξ ὅλων τῶν ποιητικῶν τούτων ἀνθῶν ἔχει ἐμπνευσθῆ ὁ Σολωμὸς ἐξ ἀφορμῆς λυπηροῦ οικογενειακοῦ συμβάντος, τοῦ ὁποῖου ἐκεῖνος ὑπῆρξεν αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος. Μὲ πατρικὴν ἀφοσίωσιν ἠγάπα ὁ σιωπηλὸς ποιητὴς νεαρὰν ὡραίαν κόρην, ἡ ὁποία ἐξ ἄλλου ἠγάπα μετὰ πάθους τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν. Περιχαρῆς συνήθιζεν ὁ ποιητὴς ν' ἀκούῃ τοὺς στίχους τοῦ ἀπαγγελιομένου ἢ ψαλλομένου ὑπὸ τῆς παρθένου ἐκεῖνης, ἡ ὁποία συνδεθεῖσα ἐρωτικῶς μετὰ τινος Ἰταλοῦ ζωγράφου, ἠπατήθη ὑπ' αὐτοῦ· τότε πλέον ἡ κακόμοιρος ἐδηλητηριάσθη. Συκοφαντικὰ λόγια προσηπτον εἰς τὸν ἀπελπισμὸν τῆς κόρης ἀισχρὰ ἐλατήρια. Ὡς ἐδικτητὴς λοιπὸν τῆς τιμῆς τῆς «Φαρμακωμένης» ἔγραψεν ὁ Σολωμὸς τὸν θαυμάσιον, ἐνθουσιώδη ὁμώνυμον θρῆνον, τοῦ ὁποῖου ὁ μουσικὸς σκοπὸς εἶναι μελαγχολικὸς καὶ συγκινητικὸς. Εἰς τὴν Κέρκυραν, ἐνῶ εἰς ὥρας ἐσπερινὰς ἐπεκράτει ἡσυχία καὶ ἐλαφρὰ αὖρα μόλις ἐκίνοι τὴν θάλασσαν, συχνὰ ἠκούσθη μακρόθεν τὸ τραγούδι τῆς «Φαρμακωμένης» ν' ἀντηχῆ ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὡσάν νὰ ἦτο φωνὴ ἐξ ἄλλου κόσμου, ὡσάν νὰ ἦτο τὸ παράπονον τῆς κακολογηθείσης ἀγνῆς παρθένου. Καὶ ἀκριβῶς τώρα, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς ἔγινε ἀφώνος καὶ ἡ λύρα του ἔπεσεν ἀπὸ τὰ παγωμένα χέρια

(1) Ὑποσημειώσεις ἐνταῦθα τοῦ συγγραφέως ἀναφέρει τὴν ἔκδοσιν καὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ «Ὑμνου τῆς Ἐλευθερίας» ὑπὸ τοῦ Faugier («Chants populaires de la Grèce moderne» 1824-5) ὡς καὶ γερμανικὰς μεταφράσεις τῆς συλλογῆς αὐτῆς.

(1) Λέγεται, ὅτι αἱ ἰκεσίαι τῆς Lady ἔφθασαν μέχρι γονυκλισίας. (Λόγια τοῦ συγγραφέως).

του, ὁ γνώστης τῆς «Φαρμακωμένης» μὲ πόνον καὶ συγκίνησιν θά ἐνθυμηθῆ τοὺς πρῶτους αὐτῆς στίχους:

Τὰ τραγούδια μου τὰ λεγες ὄλα,
τοῦτο μόνον δὲν θέλει τὸ πῆρ,
τοῦτο μόνον δὲν θέλει τ' ἀκούσης·
Ἄχ! τὴν πλάκα τοῦ τάφου κρατεῖς (!)

Τὰ τελευταῖα λόγια τῆς στροφῆς αὐτῆς ἀναφέρονται τῶρα εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ποιητὴν. Εἶθε τὰ δάκρυα ἑνὸς ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου τόσους πολλοὺς ἔθνικούς ποιητὰς, τοὺς μεγαλυτέρους ποιητὰς ὄλων τῶν ἔθνων, ἔκλαυσε, εἶθε τὰ δάκρυα τῆς Ἑλλάδος νὰ εἶναι ὁ ὀφειλόμενος φόρος τιμῆς εἰς τὸ τάλαντον τοῦ ποιητοῦ!

Κ.>

Καὶ ἐμὲ συγγραφεὺς τοῦ ἀνωτέρω νεκρολογήματος εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ νομικὸς Κάρολος Θεόδωρος Kind (1799 - 1868), ὁ ὁποῖος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Γερμανικοῦ Φιλελληνισμοῦ κατέχει περιφανῆ θέσιν⁽¹⁾. Ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ πλέον ἔτη ὁ ἐνθερμος, ἀκάματος καὶ ἀδιατάρακτος οὗτος φιλέλληνας ἔθεσε τὸν κάλαμον αὐτοῦ εἰς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἑλληνικῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων. Ἡ σειρά τῶν φιλελληνικῶν αὐτοῦ δημοσιευμάτων καὶ κατὰ ποσὸν καὶ κατὰ ποιὸν εἶναι ἐπιβλητική. Ἐγραψε μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκθέσεις περὶ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, πολλὰς συμβολὰς πρὸς καλύτεραν γνῶσιν τῆς Νέας Ἑλλάδος καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν γερμανικὴν ἱκανὰ νεοελληνικά ἔργα καὶ τῆς λογίας καὶ τῆς δημοτικῆς παραγωγῆς⁽²⁾. Εἶναι δὲ ὁ Κάρολος Θεόδωρος Kind ἐκ τῶν πρῶτων Γερμανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγνώρισαν τὸν Διονύσιον Σολωμὸν εἰς τὸ Γερμανικὸν κοινόν. Τῆς δὲ «Ἀποθήκης διὰ τὴν φιλολογίαν τοῦ Ἐξωτερικοῦ» ὑπῆρξε πιστὸς συνεργάτης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1832 μέχρι σχεδὸν τοῦ θανάτου του. Ἐὰν διεξέλθωμεν τοὺς ἑβδομήκοντα πρῶτους τόμους τοῦ περιοδικοῦ τούτου, θά ἴδωμεν, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἀρθρῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, προέρχονται ἐκ τοῦ καλάμου τοῦ Καρόλου Θεόδωρου Kind. Καὶ δὲν πρέπει νὰ μείνη καὶ ἐνταῦθα ἀμνημόνευτον, ὅτι ὁ Β' τόμος τῆς «Ἀποθήκης διὰ τὴν φιλολογίαν τοῦ Ἐξωτερικοῦ»,

ὁ ὁποῖος ἐξεδόθη κατὰ τὸ δεύτερον ἑξάμηνον τοῦ 1832, περιέχει ἀρθρον τοῦ Καρόλου Θεόδωρου Kind περὶ τῆς Νεοελληνικῆς Ποιήσεως καὶ τοῦ Σολωμοῦ⁽³⁾. Καὶ τὸ μὲν ἀρθρον τοῦτο ὑπογράφει πλήρως ὁ συγγραφεὺς: «Dr Theodor Kind», ἀλλὰ πλεῖστα ἀρθρα του ὁ μετριοφρων φιλέλληνας ἀρκεῖται νὰ διακρίνη ἀπλῶς δι' ἑνὸς: Κ. Αὐτὸς οὗτος ὁ τόμος τοῦ 1857, ἐν ᾧ ἐδημοσιεύθη τὸ νεκρολόγημα τοῦ Σολωμοῦ, περιέχει καὶ ἀρθρον τοῦ Καρόλου Θεόδωρου Kind περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη, ὑπογραφομένου ὁμοίως ὡς ἐκεῖνο, δηλαδὴ δι' ἑνὸς Κ⁽⁴⁾. Ἀλλὰ καὶ τελειῶς ἀνώνυμα περὶ Ἑλλάδος ἀρθρα συνήθιζε νὰ δημοσιεύῃ ὁ καλὸς αὐτῆς φίλος.

Προκειμένου περὶ τοῦ ἀνωτέρου νεκρολογήματος τοῦ Σολωμοῦ ἐσημείωσε μὲν ὁ Κάρολος Θεόδωρος Kind, ὅτι τοῦτο ἔγραψε χρησιμοποήσας καὶ σχετικὸν ἀρθρον, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν «Ἐθεατῆς τῆς Ἀνατολῆς» («Le Spectateur de l'Orient») ⁽⁵⁾, ἀλλὰ δὲν ἔδωκεν καὶ περαιτέρω παραπομπὰς περὶ αὐτοῦ. Πρόκειται περὶ τοῦ νεκρολογήματος τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ εἰς τὸν ὄγδοον τόμον τοῦ «Θεατοῦ τῆς Ἀνατολῆς» μὲ τὰ ἀρχικά στοιχεῖα τοῦ ὀνόματός του ὁ Γεώργιος Τερτσέτης, ὁ συμπολίτης, φίλος, θαυμαστὴς καὶ ὕμνητῆς τοῦ Σολωμοῦ. Ἐὰν παραβάλωμεν τὸ γαλλικὸν νεκρολόγημα τοῦ Γεωργίου Τερτσέτη πρὸς τὸ γερμανικὸν τοῦ Καρόλου Θεόδωρου Kind, θά ἴδωμεν, ὅτι τοῦτο ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον εἶναι ἀλλοῦ μὲν διασκευῆ, ἀλλοῦ δὲ μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ τοῦ Γεωργίου Τερτσέτη ἢ μετάφρασις μάλιστα ὑπερέχει ποσοτικῶς πολὺ τῆς διασκευῆς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ εἶναι κατὰ λέξιν διὰ ταῦτα πολλοὶ θά ἦσαν ἴσως διατεθειμένοι νὰ δεχθῶσι τὸ Σολωμικὸν νεκρολόγημα τοῦ Καρόλου Θεόδωρου Kind μᾶλλον ὡς μετὰ παραλείψεων γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ νεκρολογήματος, τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Ἑθνικὸν ἡμῶν ποιητὴν ὁ Γεώργιος Τερτσέτης. Ὁ Κάρολος Θεόδωρος Kind ἄλλα μὲν χωρὶς τοῦ γαλλικοῦ αὐτοῦ προτύπου παρέλιπε, ἀλλὰ δὲ χωρὶς τούτου διεσκεύασεν οὐσιωδῶς: Κατὰ τὸν Γεωργίον Τερτσέτην⁽⁶⁾ ὁ ὕμνος τῆς Ἐλευθερίας τοῦ Σολωμοῦ εἶναι «ἐν τῶν ὀρειαιτέρων λυρικῶν ποιημάτων ἐξ ὅσων ποιῆται ἔχουν γραφῆ». τοῦθ' ὅπερ ὁ Κάρολος Θεόδω-

(1) Τὸ νεκρολόγημα περιέχει τοὺς στίχους αὐτοὺς μόνον γερμανιστὶ: «Du sangest alle meine Lieder; aber dies Lied wirst du nicht mehr singen; dies Lied wirst Du nicht mehr hören; denn ach! der Stein des Grabes bedeckt Dich!»

(2) Πρὸβλ. Allgemeine Deutsche Biographie. Τόμ. IΕ', σελ. 745. Robert F. Arnold, Der deutsche Philhellenismus. Kultur- und literarhistorische Untersuchungen, ἐν τῷ περιοδικῷ «Euphorion», παράρτημα Β' (Bamberg 1895), σελ. 113. Σ. Θ. Λάσκαρι, Ὁ Φιλελληνισμὸς ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Ἐν Ἀθήναις [1930], σελ. 30.

(3) Αὐτόθι.

(4) Ἀριθ. 123, (Πέμπτη 9 Νοεμβρ. 1832) σελ. 499-491.

(5) Τεύχος 92, σελ. 370-371. Ἄλλα ἀρθρα τοῦ Καρόλου Θεόδωρου Kind ὑπογραφομένα μόνον δι' ἑνὸς Κ ἰδὲ π. χ. «Magazin für die Literatur des Auslandes», τόμ. ΝΒ (1857) σελ. 340, 700, τόμ. ΝΓ' (1858) σελ. 83-84, τόμ. ΝΕ' (1859) σελ. 277, τόμ. ΝΖ' (1860) σελ. 67-73, κλπ.

(6) Ἀθηναϊκὸν περιοδικὸν ἱδρυθέν τὸ 1853 πρὸς γνωστοποίησιν καὶ ὀποστήριξιν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων.

(7) Ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 63.

πρὸς τὸ περιεχόμενον οὔτε πρὸς τὴν σημασίαν αὐτῶν».

Ἡ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἄρθρῳ ἀναγραφομένη ἔκδοσις τῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ εἶναι ἢ ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου Φερρδιακόνου Μαντσαβίνου καὶ Ἀνδρέου Γ. Δαλλαπόρτα φιλοπονηθεῖσα καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ «Ἀθηναίου» ἐκτυπωθεῖσα. Ἡ ἔκδοσις αὕτη παρεσκευάσθη μὲν κατὰ τὸ ἔτος 1857, ἀλλ' ἡ ἐκτύπωσις αὐτῆς ἐπερατώθη κατὰ τὸ 1858, ὅποτε καὶ ἡ συλλογὴ ἐκυκλοφόρησε. Αἱ δὲ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἄρθρῳ ἐπιφυλάξεις τοῦ Κάρου Θεοδώρου Κινδὲ σχετικῶς πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ Σολωμοῦ δὲν εἶναι νέαι· ἤδη τῷ 1832 ὁ αὐτὸς φιλέλληνας Γερμα-

νὸς (1) ἐξέφρασε γλωσσικὰς ἐπιφυλάξεις διὰ τὸ ἔργον τοῦ Σολωμοῦ. Ὁ Κάρουλος Θεόδωρος Κινδὲ ἐγνώριζε καλῶς τὴν δημοτικὴν, μετέφρασε μάλιστα πλῆθος δημοτικῶν ᾠσμάτων καὶ ἄλλων κειμένων γερμανιστί· ἔστεργεν ὁμῶς τὴν δημοτικὴν μόνον διὰ τὰς καθαρῶς λαϊκὰς ἐκδηλώσεις, ἐνῶ διὰ ἔργα ἀνωτέρας τέχνης ἐνόμιζεν, ὅτι μόνον ἡ καθαρῶς ἡτιο χρησιμὸς! (2)

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ (BEES)

(1) Magazin für Literatur des Auslandes, τόμ. Β' τεύχος 123 (παρασκευὴ 9 Νοεμβρ. 1832) σελ. 490.
(2) Αἱ Σολωμικαὶ βιβλιογραφίαι — ὡς βλέπω — δὲν ἀναφέρουσι τὰ ἀνωτέρω νεκρολογήματα τοῦ Σολωμοῦ.

ΑΝΑΠΛΙΩΤΙΚΑ

ΣΙΩΠΗΤΗΡΙΟ ΣΤΟ ΠΑΛΑΜΗΔΙ (*)

— Τάρά, τατά, τατά, τατά! . . .
— Παῖχ'το γλυκά καὶ δυνατά,
Ἐπιλοχία σαλπιχτή,
(Γιάννο - Τζουάννο, Κατσαντρῆ,)
« Μάρκα - Φραντζέζα » χτυπητή!
— Σκουχ'το γλυκά καὶ δυνατά:
Ταρά, τατά, τατά, τατά . . .

Ψηλά· στήν ντάπια τοῦ Ρομπέρ,
Στήν ντάπια τοῦ Γιουρούσ - Ἀσκέρ,
Παῖχ'το σιγὰ καὶ ταπεινά,
Παῖχ'το σκληρά καὶ δυνατά:
Ταρά, τατά, τατά, τατά . . .

Στὸ τέλος, παίξε, σαλπιχτή,
(Γιάννο - Τζουάννο, Κατσαντρῆ,)
Τίς πιὸ γλυκὲς κορῶνες,
Νά κοιμηθοῦν γλυκά· γλυκά,
Νά κοιμηθοῦν, ταρά, τατά,
Νά κοιμηθοῦν οἱ αἰῶνες . . .

Α. ΑΝΑΠΛΙΩΤΗΣ

(*) Στὴς 30· Νοεμβρίου εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς ἀλώσεώς του.

